

Ár 2015, föstudaginn 27. nóvember, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Unnur Erla Jónsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 44/2015**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefnd sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 11. júní 2015, með kvörtun sóknaraðila, dags. 10. júní 2015. Með tölvupósti nefndarinnar, dags. 12. júní 2015, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dags. 10. ágúst 2015. Var bréfið sent sóknaraðila sama dag og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir sóknaraðila bárust með tölvupósti, dags. 24. ágúst 2015.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 27. nóvember 2015.

II.

Málsatvik.

Þann 7. desember 2007 var gerður bílasamningur um bifreiðina X. Var sóknaraðili þar tilgreindur leigutaki, Hekla hf. seljandi, en varnaraðili var tilgreindur leigusali. Var kaupverð í samningnum tilgreint sem kr. 3.175.000 en samningsverð kr. 2.953.846. Skyldi verðið greiðast með mánaðarlegum greiðslum að fjárhæð kr. 41.927. til 7. desember 2014. Þessar greiðslur voru tengdar gengi erlendra gjaldmiðla í myntkörfunni BL2.

Með dómum Hæstaréttar frá 16. júní 2010 í málum nr. 92/2010 og 153/2010 var leyst úr lögmati skuldbindinga í íslenskum krónum vegna svonefndra bílalána sem skyldu breytast eftir gengi íslenskrar krónu gagnvart erlendum gjaldmiðlum. Niðurstaðan varð sú að slík gengistrygging væri óheimil. Með dómi réttarins 16. september sama ár í máli nr. 471/2010 var til úrlausnar hvernig færi um vexti af slíkum skuldbindingum og var dæmt að í stað umsaminna vaxta skyldu þeir miðast við 4. gr. sbr. 3. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu. Um er að ræða vexti sem Seðlabanki Íslands ákveður með hliðsjón af vöxtum á nýjum almennum óverðtryggðum útlánnum hjá lánastofnunum. Óumdeilt er í máli því sem hér er til umfjöllunar að umræddur samningur sóknaraðila við FF hafi falið í sér lánsskuldbindingu hans í íslenskum krónum með þess háttar ólögumtri gengistryggingu, hvað sem leið ákvæðum samningsins um leigugreiðslur.

Í kjölfar framangreindra dóma endurreiknaði FF skuldbindingu sóknaraðila samkvæmt fyrrgreindum samningi og sendi honum yfirlit um það í október 2010. Útreikningurinn var miðaður við þá vexti Seðlabanka Íslands sem vitnað er til í

fyrirgreindum dómi Hæstaréttar í máli nr. 471/2010, en þeir eru mun hærri en umsamdir vextir af hinni gengistryggðu fjárhæð. Þar sem um jafngreiðslulán var að ræða leiddi hærri vaxtaviðmiðun til þess að vægi milli afborgana og vaxta breyttist og voru vextir þannig hærri hlutfall af hverri greiðslu á fyrri hluta lánstímans en vera átti samkvæmt upphaflegu greiðslufirlit. Með þessum hætti var í yfirliti um endurútreikninginn reiknuð ný heildargreiðsla fyrir hvern gjalddaga lánsins sem skipt var upp í afborgun og vexti. Fundinn var munur á þannig endurreiknaðri mánaðargreiðslu og því sem sóknaraðili raunverulega greiddi á hverjum gjalddaga lánsins og sá munur færður á svonefndan veltureikning sóknaraðila til skuldar fyrir þá mánuði sem raungreiðslan var lægri en endurreiknuð greiðsla, og honum til tekna fyrir þá mánuði sem raungreiðslan var hærri.

Af stöðu veltureikningsins á hverjum tíma reiknaði FF síðan vexti samkvæmt 4. gr. laga nr. 38/2001. Samkvæmt þessu var staða samningsins fyrir endurútreikninginn kr. 4.709.200, höfuðstóll samkvæmt endurútreikningnum kr. 2.314.524 og staða veltureiknings jákvæð um kr. 728.642 kr. Að teknu tilliti til gjalddaganna 7. júlí 2010, 7. ágúst 2010 og 7. september 2010 varð niðurstaða þessa fyrri endurútreiknings jákvæð um kr. 552.813 og fékk sóknaraðili þá fjárhæð greidda þann 4. nóvember 2010 í kjölfarið af samningaviðræðum milli sóknaraðila og FF.

Með bréfi, dags. 24. október 2013, tilkynnti varnaraðili sóknaraðila að hann hefði nú leiðrétt fyrri útreikning með hliðsjón af dómum Hæstaréttar frá 15. febrúar 2012 í máli nr. 600/2011, frá 18. október 2012 í máli nr. 464/2012 og frá 30. maí 2013 í máli nr. 50/2013, en með framangreindum dómum komst Hæstiréttur m.a. að þeirri niðurstöðu að greiðslukvittanir hefðu jafngilt fullnaðarkvittunum, að ákveðnum skilyrðum uppfylltum. Hefði endurútreikningur lána átt að taka mið af því. Leiðréttingin fól í sér að fram að endurútreikningsdegi, 30. september 2010, var leiðréttur höfuðstóll reiknaður miðað við efni fullnaðarkvittana. Þá voru eftirstöðvar lánsins leiðréttar vegna greiðslna frá endurútreikningsdegi.

Fyrir mistök tók framangreind leiðrétting varnaraðila frá því október 2013 mið af því að endurgreiðsla FF í nóvember hefði numið kr. 728.642 í stað kr. 552.813. Í kjölfarið, eða með bréfi dags. 20. maí 2014, tilkynnti varnaraðili sóknaraðila að fyrri leiðrétting varnaraðila hefði verið leiðrétt með hliðsjón af því að endurgreiðslan í nóvember 2010 hefði numið kr. 552.813. Leiðréttingin fól sem fyrr í sér að fram að endurútreikningsdegi, 30. september 2010 var leiðréttur höfuðstóll reiknaður miðað við efni fullnaðarkvittana. Þá voru eftirstöðvar lánsins einnig leiðréttar vegna greiðslna frá endurútreikningsdegi sem leiddi til inneignar að fjárhæð kr. 73.635. Var inneignin lögð inná reikning sem stofnaður var í nafni sóknaraðila.

Sóknaraðili sætti sig ekki við þennan endurútreikning og taldi að beita ætti veltureikningsaðferð við að reikna nýja stöðu lánsins, svo sem að neðan er rakið. Varnaraðili hafnaði kröfu sóknaraðila m.a. með tölvupósti, dags. 5. janúar sl. Í bréfinu kemur fram að „*útreikningur sóknaraðila virðist miðast við eldri útreikninga þegar lánin voru leiðrétt með vöxtum Seðlabanka og veltureikningur notaður. Sú aðferð eigi ekki við nú, þar sem miða skuli við fullnaðarkvittanir. Það sé gert frá 07.01.2008 – 07.06.2010.*“ Í bréfinu kemur einnig fram að „*endurútreikningur á þessu láni sé eins og á öllum öðrum sambærilegum lánunum og verði ekki skoðaður frekar.*“

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess í fyrsta lagi að viðurkennt verði að nota skuli veltureikningsaðferð við endurreikning lánsins í samræmi við samkomulag milli sóknaraðila og FF í október 2010. Í öðru lagi að viðurkennt verði að dráttarvaxtakrafa

sem sóknaraðili gerði á hendur FF 19. október 2010 sé gild og taka beri tillit til hennar við endurútreikning lánsins. Í þriðja lagi að varnaraðili endurgreiði sóknaraðila kr. 425.987 miðað við 7. desember 2014. Í fjórða lagi að varnaraðili greiði sóknaraðila dráttarvexti af upphæðinni frá og með 8. desember 2014 til uppgjördags.

Sóknaraðili kvartar yfir því að varnaraðili hafi neitað að endurreikna ofgreiðslu af bílasamningi í samræmi við fyrirliggjandi samning milli félagsins og FF frá 7. desember 2007 og breytingar á honum frá október 2010. Þá neiti varnaraðili einnig að taka tillit til dráttarvaxtakröfu sem sóknaraðili hafi lagt fram 19. október 2010.

Sóknaraðili vísar til þess að í desember 2007 hafi félagið gert bílasamning við FF. Samningurinn hafi verið að upphæð 2.953.846 kr. með 84 gjalddögum, fyrsti gjalddagi hafi verið 7. janúar 2008 og sá síðasti 7. desember 2014. Samningurinn hafi verið gengistryggður með 50% JPY og 50% CHF. Sóknaraðili hafi staðið í skilum með allar greiðslur. Fyrstu fjórar greiðslur, þ.e. 7. janúar 2008, 7. febrúar 2008, 7. mars 2008 og 7. apríl 2008 hafi verið greiddar samkvæmt greiðsluseðli. Frá og með 7. maí 2008 hafi greiðslan farið fram með svokallaðri beingreiðslu. Hafi sá greiðsluháttur haldist til og með 7. júní 2010. Ekkert hafi bólað á kröfum um greiðslur af hálfu FF vegna gjalddaganna 7. júlí 2010, 7. ágúst 2010, 7. september 2010 og 7. október 2010.

Í október 2010 hafi sóknaraðila borist bréf frá FF þar sem félagið hafði endurreiknað umræddan bílasamning í kjölfar dóma Hæstaréttar. Endurútreikningur FF hafi byggst á veltureikningi þar sem greiðslur sóknaraðila hafi myndað innlögn og nýtt greiðsluflæði láns hafi myndað úttekt. Við útreikning á nýju greiðsluflæði hafi FF gert ráð fyrir að um væri að ræða jafngreiðslulán af upphaflegum höfuðstól, 2.953.846 kr., með 84 gjalddögum. Vextir við ákvörðun jafngreiðslu hafi verið 16,5% og jafngreiðslan því ætluð 59.514 kr. á mánuði. FF hafi gert ráð fyrir að veltureikningurinn bæri sömu vexti og lánið og þeir væru til greiðslu á gjalddögum lánsins og legðust við eða drægjust frá veltureikningi eftir því sem við hafi átt. Niðurstaðan hafi verið sú að sóknaraðili hafi átt inneign á veltureikningi að upphæð 710.817 kr. þann 7. júní 2010.

Í tengslum við þessa endurútreikninga hafi FF gefið sóknaraðila tvo valkosti við ráðstöfun á ofgreiðslunni. Annars vegar að nota hana til lækkunar á skuld (valkostur A) og hinsvegar að fá ofgreiðsluna greidda inná bankareikning í eigu sóknaraðila (valkostur B). Sóknaraðili bendir hinsvegar á að tilboðið hafi verið gallað að því leyti að gert hafi verið ráð fyrir að upphaflegum bílasamningi lyki með greiðslu 7. júní 2010 og að nýr samningur hæfist frá og með 7.11.2010. Höfuðstóll hins nýja samnings hafi átt að reiknast sem framreiknuð upphæð af höfuðstól hins upphaflega samnings þann 7. júní 2010. FF hafi síðan gert ráð fyrir að þessi nýi höfuðstóll myndaði nýtt jafngreiðslulán sem væri til 54. mánaða frá og með 7. nóvember 2010. Við ákvörðun jafngreiðslu hafi FF lagt til að notast yrði við vexti Seðlabanka Íslands í október 2010, þ.e. 6,75%.

Sóknaraðili vísar til þess að hann hafi hafnað báðum valkostunum. Hafnaði félagið því að forsendum samnings yrði breytt umfram það sem dómur Hæstaréttar ákvarðaði, sem á þessum tíma hafi verið tvennt, þ.e. annars vegar að gengistrygging væri ólögmæt og lánið væri íslenskt krónulán og hinsvegar að Libor-vaxtaviðmið væri ólögmætt og vextir lánsins ættu því að ákvarðast af Seðlabanka Íslands, þ.e. vexti sem Seðlabankinn ákvæði með með hliðsjón af lægstu vöxtum á nýjum almennum óverðtryggðum útlánnum hjá Lánastofnunum og birtir hafi verið samkvæmt 10. gr. laganna. Útreikningur FF á veltureikningi hafi tekið mið af þessum tveimur hlutum. Sóknaraðili hafi jafnframt gert kröfu um að gjalddagar 7. júlí 2010, 7. ágúst 2010 og 7. september 2010 og 7. október 2010 yrðu dregnir af veltureikningi áður en kæmi að uppgjori hans. Það hafi í sjálfu sér verið sjálfgefið í ljósi þess að ekki hafi verið gerð breyting á upphaflegum bílasamningi. Veltureikningurinn hafi af þessum sökum ekki

lokast þann 6. júlí 2010 eins og tillaga FF hafði gert ráð fyrir. FF hafi fengið það hlutverk að endurreikna stöðu veltureiknings í ljósi þessa og endurgreiða sóknaraðila ofgreiðsluna miðað við stöðu veltureiknings eftir gjalddaga 7. október 2010.

Sóknaraðili vísar til þess að í kjölfar pósts félagsins dags. 22. október 2010 hafi fulltrúi sóknaraðila fengið símtal frá FF og farið til fundar við þá síðdegis þann sama dag. Þar hafi verið rætt um þessi mál. Í tölvupósti frá FF frá 25. október 2010 sé vísað í þennan fund. Á fundinum hafi sóknaraðili gert FF grein fyrir því að ekki stæði til af hálfu sóknaraðila að breyta samningi umfram það sem Hæstiréttur hefði ákveðið. Ekki stæði til af hálfu sóknaraðila að loka upphaflega samningum og stofna til nýs samnings eins og tilboð FF gerði ráð fyrir. Jafnframt hafi sóknaraðili upplýst FF um að endurákvörðun vaxta með þeim hætti sem endurútreikningar FF hafi gert ráð fyrir stæðust varla íslensk lög og alls ekki neytendavernd á Evrópska efnahagssvæðinu. Aukinheldur hafi sóknaraðili upplýst FF um að þegar þessari vaxtameðferð FF yrði hnekkt þá bæri veltureikningur dráttavexti í samræmi við framkomna kröfu. Eftir nokkuð samningabóf hafi komist á samkomulag milli sóknaraðila og FF um hvernig stilla ætti upp láninu og hvernig reikna ætti uppgjör á því. Niðurstaða útreikninga FF hafi verið að endurgreiða sóknaraðila 556.332 kr. þann 4.11.2010

Í mars 2011 hafi sóknaraðili gert athugasemdir við vaxtaákvörðun á greiðsluseðlum með gjalddaga 7. febrúar 2011 og 7. mars 2011. Á báðum seðlum hafi vaxtastig verið hærra en vaxtastig tímabilsins. Sóknaraðili hafi því greitt umrædda greiðsluseðla með fyrirvara um að greiðslan yrði leiðrétt síðar ef þannig stæði á. Sama staða hafi komið í greiðsluseðlum með gjalddaga 7. desember 2011 og 7. janúar 2012, þ.e. varnaraðili hafi ofreiknað sé vexti.

Sóknaraðili bendir á að með dómi Hæstaréttar 50/2013 hafi orðið ljóst að FF hafi verið óheimilt að endurákvörða vexti í endurútreikningum á tímabilinu frá 7. janúar 2008 til og með 7. júní 2010. Í kjölfarið hafi sóknaraðili gert kröfu á hendur FF þann 26. apríl 2013 um að ofgreiðslan yrði gerð upp hið fyrsta með dráttarvöxtum. Á þeim tímupunkti hafði varnaraðili yfirtekið skuldbindingar FF og hafi krafan því einnig verið send á varnaraðila. Svar hafi borist frá bankanum 26. apríl 2013 og hafi svarið verið almenns eðlis og snúist fyrst og fremst um að upplýsa lántakendur um að óljóst væri hvort eða hvenær niðurstöður endurútreikninga lægju fyrir.

Í október 2013 hafi sóknaraðila borist bréf frá varnaraðila þar sem lánið hafi verið endurreiknað. Útreikningar varnaraðila hafi ekki tekið mið af dráttavaxtakröfu sóknaraðila né heldur af fyrra uppgjöri FF. Með tölvupósti 25. október hafi starfsmönnum varnaraðila verið gerð grein fyrir þessum rangfærslum og þeim bent á að gera lánið upp í samræmi við fyrirliggjandi kröfur og staðreyndir.

Sóknaraðili bendir einnig á að engin viðbrögð hafi verið af hálfu varnaraðila við þessum ábendingum af hans hálfu. Sóknaraðili hafi fylgt málinu eftir og loks fengið svar þess efnis að málið væri mótttekið til skoðunar og að frekari upplýsinga yrði aflað ef á þyrfti að halda. Þar sem ekkert hafi bólað á viðbrögðum af hálfu bankans hafi sóknaraðili spurst fyrir um málið í lok mars 2014. Fyrstu og einu viðbrögð af hálfu bankans hafi verið með tölvupósti dags. 9. apríl 2014. Þar hafi komið fram að varnaraðili hafi ekki verið með neinar upplýsingar um endurútreikninga á láninu og óskaði bankinn eftir staðfestingu á endurgreiðsluupphæð og fleira. Í svari sínu hafi sóknaraðili sent varnaraðila staðfestingu á endurgreiðsluupphæð og svarað öðrum spurningum eins og efni hafi verið til. Hann hafi jafnframt ítrekað að dráttarvaxtakrafa hafi komið fram 19. október 2010. Sóknaraðili fullyrðir að hann hafi ekki heyrt frekar frá varnaraðila á lánstímanum þrátt fyrir ítrekaðar óskir þar um. Sóknaraðili hafi stillt upp endurútreikningum á láninu og sent til þeirra 10. maí 2014. Hann hafi svo gert aðra tillögu í júní. Jafnframt hafi hann skorað á varnaraðila að láta í sér heyra ef þeir vildu

gera lánið upp með öðrum hætti eða gera það upp fyrr. Seinasti greiðsluseðillinn sem varnaraðili sendi sóknaraðila var dags. 7. maí 2014. Engin skýring hafi verið gefin af hálfu bankans hversvegna greiðsluseðlar hafi hætt að berast eða hvernig útreikningar stæðu.

Sóknaraðili bendir á að afsalið hafi verið afhent í samræmi við upphaflega samninginn, þ.e. hann hafi farið í bankann 8. desember 2014 og krafist hann um afsal fyrir bifreiðinni, enda væri lánið að fullu greitt og lánstíminn liðinn. Í kjölfarið hafi hann sent uppfærða endurútreikninga á varnaraðila með tölvupósti dags. 11. desember 2014. Svar hafi borist frá bankanum dags. 18. desember 2014 og með tölvupóstinum hafi fylgt í viðhengi bréf og endurútreikningar af hálfu bankans sem dagsett voru 20. maí 2014. Í stuttum tölvupósti fór varnaraðili fram á fullnaðarkvittanir yrðu látnar gilda. Sóknaraðili hafi í kjölfarið sent bankanum endurnýjaða útreikninga þar sem tillit hafi verið tekið til þessara sjónarmiða bankans en sóknaraðili viðurkennir að það hafi verið rétt hjá varnaraðila að félagið hafi ekki tekið tillit til fullnaðarkvittanna fyrir tímabilið 7. nóvember 2013 – 7. maí 2014. Varnaraðili hafi svarað 5. janúar 2015 og hafnað frekari skoðun á umræddum útreikningum og vísað sóknaraðila að leita til dómstóla eða Úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki. Í stuttum tölvupósti frá varnaraðila hafi meðal annars sagt: „*Útreikningurinn þinn virðist miða við eldri útreikninga þegar lánin voru leiðrétt með vöxtum Seðlabanka og veltureikningur notaður. Sú aðferð á ekki við nú, þar sem miða skal við fullnaðarkvittanir. Það er gert frá 07.01.2008-07.06.2010.*“

Sóknaraðili bendir á að í dómi Hæstaréttar 464/2012 sé kveðið á um að við endurútreikning lána ætti að miða við greidda vexti samkvæmt fullnaðarkvittunum. Varnaraðili hafi staðfest þetta í svari dags. 26. apríl 2013, en þar hafi sagt: „*Á síðasta ári féllu dómur í Hæstarétti í málum nr. 600/2011 og 464/2012 þar sem komist var að þeirri niðurstöðu að fyrir þau gengistryggðu lán sem þar var um fjallað, ætti endurútreikningur lánanna að taka mið af greiddum vöxtum samkvæmt fullnaðarkvittunum fyrir þann tíma sem lánin voru í skilum.*“ Telur sóknaraðili að af svari varnaraðila frá 5. janúar 2015 megi ráða að hann telji að dómur Hæstaréttar nái einnig til afborgana af láninu, sem sé firra.

Í bréfi sem varnaraðili hafi sent sem viðhengi 18. desember 2014 hafi hann vísað í lög nr. 151/2010. Í bréfinu hafi m.a. staðið: „*Í kjölfar dóma á árinu 2010 og setningu laga nr. 151/2010, sem breyttu ákvæðum laga um vexti og verðtryggingu nr. 38/2001, voru gengistryggð bílalán endurreiknuð. Þar á meðal var neðangreint lán reiknað í samræmi við ákvæði laganna. Í endurútreikningum voru notaðir lægstu óverðtryggðu vextir sem Seðlabanki Íslands birtir, sbr. 10. gr. sömu laga.*“

Sóknaraðili fellst ekki á þá skoðun varnaraðila að lög nr. 151/2010 geti haft áhrif á endurútreikninga vegna lánsins. Sóknaraðili og FF hafi gert með sér samkomulag fyrir setningu þessara laga um hvernig meðferð endurútreikninga og greiðsluflæði lánsins yrði háttáð. Lög 151/2010 geti ekki hagggað þeim samningi afturvirkkt, sbr. dóma Hæstaréttar nr. 50/2013 og 464/2010.

Sóknaraðili telur að ekki verði fallist á þá framkomu og afstöðu varnaraðila að hann geti einhliða vikið til hliðar samningi sem FF og sóknaraðili hafi gert 7. desember 2007 og breytt í október 2010 í kjölfar dóms Hæstaréttar frá 16. júní 2010. Sóknaraðili hafi samningsrétt í málinu sem feli m.a. í sér að ekki sé hægt að breyta samningnum án samþykkis sóknaraðila og ætlist félagið til þess að varnaraðili efni samningin. Hafa skuli í huga að sóknaraðili hafi alla tíð staðið við sinn hluta samnings. Aldrei hafi staðið á greiðslu af hálfu félagsins sem hafi greitt alla greiðsluseðla sem hafi borist frá FF og síðar varnaraðila, jafnvel þó þeir hafi verið rangir. Sóknaraðili hafi eftir fremsta megni reynt að hvetja FF og síðar varnaraðila til að standa við gerða samninga. Skipti þar engu

þó varnaraðili haldi því fram að honum hafi ekki verið kunnugt um hvernig samningi sóknaraðila og FF hafi verið háttað.

Sóknaraðili telur vert að hafa í huga að varnaraðili hafi enga tilraun gert til að koma endurútreikningum frá 20. maí 2014 í hendur sóknaraðili þrátt fyrir að ítrekað væri óskað eftir viðbrögðum frá varnaraðila. Varnaraðili hafi heldur enga tilraun gert til að koma afsali bifreiðarinnar í hendur sóknaraðila. Bankinn hafi viljað halda eignarhaldi sínu á bifreiðinni þrátt fyrir að hann teldi lánið uppgreitt og ofgreitt.

Í ljósi þess sem hér hafi verið rakið telur sóknaraðili því ljóst að það beri að endurreikna lánið í ljósi eftirfarandi staðreynda og sjónarmiða. Í kjölfar dóms Hæstaréttar frá 16. júní 2010 hafi sóknaraðili og FF samið um breytingar á upphaflega samningnum. Í stað hins ólöglega láns hafi verið stillt upp nýju láni sem hafi verið í íslenskum krónum og borið vexti Seðlabanka Íslands eins og þeir voru á hverjum tíma. Greiðsluflæðið hafi verið reiknað út frá jafngreiðsluláni sem bæri 16,5% vexti og jafngreiðslan því ætluð 59.514 kr. á mánuði. Allar afborganir af láninu hafi verið í samræmi við þetta samkomulag FF og sóknaraðila, þar til varnaraðili hafi endurreiknað lánið ranglega í nóvember 2013. Varnaraðili sé bundinn af þessum breytingum á samningum á sama hátt og FF hafi verið.

Sóknaraðili vísar til þess að FF og félagið hafi jafnframt gert samkomulag um hvernig ætti að gera upp mismun á hinu ólöglega láni og hinu nýja. Notast hafi verið við veltureikning þar sem greiðslur sóknaraðila mynduðu innlögn og nýtt greiðsluflæði láns myndaði úttekt. Úttektin hafi á hverjum tíma verið annarsvegar afborgun lánsins og síðan vextir eins og þeir hafi verið ákvarðaðir af Seðlabanka Íslands. Greiðslur eftir 16. júní til uppgjörsdags veltureiknings hafi verið á sama hátt gjaldfærðir af veltureikningi. Þann 4. nóvember 2010 hafi inneign á veltureikning verið greidd inná reikning sóknaraðila, þ.e. hugmyndin hafi verið að tæma veltureikninginn. Varnaraðili sé bundinn af þessum samningi á sama hátt og FF hafi verið. Varnaraðili geti ekki einhliða vikið þessari reiknisaðferð til hliðar. Lög nr. 151/2010 hafi engin áhrif á meðferð útreikninga á láni sóknaraðila þar sem málsaðilar hafi gert með sér samkomulag um hvernig gera ætti lánið upp áður en þau hafi tekið gildi.

Með dómi Hæstaréttar nr. 50/2013 hafi síðan orðið ljóst að afturvirk vaxtaákvörðun í endurútreikningum fái ekki staðist vernd eignarréttinda sem leiði af 72. gr. stjórnarskrárinnar. Sú niðurstaða Hæstaréttar að fullnaðarkvittanir fyrir vöxtum ættu að gilda þar sem þær væru til staðar valdi því að umsaminn veltureikningur vakni aftur til lífsins. Úttektir af veltureikningi þar sem fullnaðarkvittanir liggi fyrir lækki sem nemi mismuni á vöxtum skv. fullnaðarkvittun og þeim vöxtum sem FF hafði reiknað sér afturvirkt og sóknaraðili gert fyrirvara um. Sóknaraðili hafi kallað eftir uppgjöri í samræmi við þetta þegar í apríl 2013 eins og áður hafi verið getið.

Sóknaraðili gerði kröfu um dráttarvexti í tölvupósti dags. 19. október 2010. Samkvæmt 5. gr. laga nr. 38/2001, reiknist dráttarvextir 30 dögum eftir að krafa komi fram. Í samræmi við það beri veltureikningurinn dráttarvexti frá og með 19. nóvember 2010. Varnaraðili geti ekki hunsað þessa kröfu. Telur sóknaraðili að lög 151/2010 hafi enga merkingu hér heldur. Sóknaraðili hafi kröfurétt í þessu máli á sama hátt og samningsrétt.

Í ljósi þess sem hér hafi verið rakið telur sóknaraðili ljóst að endurútreikningur í kjölfar dóms 50/2013 verði að vera samkvæmt veltureikningsaðferðinni sem FF og sóknaraðili hafi gert samkomulag um í október 2010. Veltureikningurinn hafi ekki lokast fyrr en 8. desember 2014 þegar sóknaraðili hafi fengið afsal af bifreiðinni sem bílasamningurinn snérist um. Varnaraðili hefði getað lokað veltureikningnum fyrr með því að koma afsali af bifreiðinni í hendur sóknaraðila en bankinn hafi kosið að gera það ekki. Veltureikningurinn beri vexti skv. ákvörðun Seðlabankans frá og með 7. janúar

2008 til 19. nóvember 2010. Frá og með 19. nóvember 2010 til 8. desember 2014 beri veltureikningurinn dráttarvexti.

Telur sóknaraðili því að niðurstaða endurútreikninga skv. ofansögðu sé að veltureikningurinn hafi staðið í 426.987 kr. þann 7. desember 2014. Til frádráttar komi 1.000 kr. sem lokagreiðsla fyrir bifreiðina við afhendingu afsals, sem hafi verið 8. desember 2014. Varnaraðila hafi borið að endurgreiða sóknaraðila 425.987 kr. þann 7. desember 2014. Upphæðin beri dráttarvexti frá og með 8. desember 2014 þar til endurgreiðsla fari fram. Dráttarvextir frá 7. desember 2014 til 10. júní 2015 reiknist 27.149 kr.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili bendir á að við leiðréttingu endurútreiknings sé um það að ræða að hver gjalddagi lánsins sé skoðaður. Greiddar afborganir, eins og þær stóðu á greiðsluseðlum, séu dregnar frá upphaflegum höfuðstól og fáist þannig út ný staða skuldar. Hafi lántaki fullnaðarkvittun fyrir greiðslu vaxta samkvæmt greiðsluseðlum standa þeir óbreyttir. Ef greiddir vextir hafi verið hærri en sem nemur vöxtum Seðlabanka Íslands fari mismunurinn til lækkunar á höfuðstól lánsins. Þess vegna sé fyrri endurútreikningur leiðréttur og miðað við samningsvexti fyrir þann tíma sem fullnaðarkvittanir séu til staðar, þ.e. fram til endurútreikningsdags sem í tilviki sóknaraðila sé 30. september 2010. Eftir endurútreikningsdag beri samningurinn á hinn bóginn lægstu óverðtryggðu vexti Seðlabanka Íslands. Varnaraðili bendir á að framangreind aðferðarfræði við endurútreikning samkvæmt reglunni um fullnaðarkvittanir feli í sér að horfa verði til raungreiðslna en ekki tilbúins greiðsluflæðis líkt og við beitingu veltureikningsaðferðarinnar. Áðurnefndir dómur Hæstaréttar í málum nr. 600/2011, 464/2012 og 50/2013 um að greiðslukvittanir hefðu jafngilt fullnaðarkvittunum taki því einnig til þess hvernig höfuðstóll lána er fundinn og afborgana af þeim, andstætt því sem sóknaraðili haldi fram. Um réttmæti þessarar aðferðar vísar varnaraðili einnig til dóma Hæstaréttar frá 5. mars 2015 í málum nr. 625/2014 og 626/2014.

Varnaraðili bendir á að útreikningar sóknaraðila geri ráð fyrir því að höfuðstóll lánsins eigi að lækka miðað við endurreiknað greiðsluflæði samningsins með vöxtum Seðlabanka Íslands en ekki miðað við afborganir af höfuðstól samkvæmt fullnaðarkvittunum líkt og áðurnefndir dómur Hæstaréttar kveði á um. Í staðinn fyrir að líta á tímabilið fram að 30. september 2010 sem fullnaðarkvittanatímabil lækki sóknaraðili í útreikningum sínum höfuðstóllinn um reiknaða afborgun úr fyrri endurútreikningi FF frá því í október 2010. Þá noti sóknaraðili í útreikningum sínum ýmist vexti samkvæmt endurútreikningi FF eða samkvæmt fullnaðarkvittunum allan lánstímann en ekki einungis fram að endurútreikningsdegi. Loks telur varnaraðili að sóknaraðili líti á mismuninn af annarsvegar heildargreiðslunni sem hann hafi greitt samkvæmt fullnaðarkvittunum og hinsvegar afborgunum og vöxtum samkvæmt því sem að framan sé rakið, sem ofgreiðslu á veltureikning. Þá reikni hann Seðlabankavexti á þá ofgreiðslu en sú krafa sóknaraðila styðjist hvorki við samning aðila né verði henni fundin stoð í ákvæðum laga nr. 38/2001, sbr. einnig dóm Hæstaréttar frá 30. janúar 2014 í máli nr. 544/2013 þar sem fram komi að krafa stefnanda um að endurgreiðslukrafa hans beri vexti samkvæmt 4. gr. laga nr. 38/2001 sé haldlaus. Með vísan til þess sem að framan greini sé útreikningar sóknaraðila í skýrri andstöðu við áðurnefnda dóma Hæstaréttar í málum nr. 600/2011, 464/2012 og 50/2013 og eigi sé

hvorki stoð í lögum né öðrum dómafordæmum. Því mótmælir varnaraðili þeim sem rögum.

Þá mótmælir varnaraðili alfarið þeim skilningi sóknaraðila að samkomulag sóknaraðila við FF frá því í október 2010 hafi verið framangreinds efnis eða að sóknaraðili eigi kröfu um að endurútreikningur á umræddu láni fari bæði eftir svonefndri veltureikningsaðferð og reglunni um fullnaðarkvittanir. Líkt og áður greini geti svonefnd veltureikningsaðferð og reglan um fullnaðarkvittanir ekki farið saman þar sem við beitingu reglunnar um fullnaðarkvittanir sé horft til raungreiðslna en ekki tilbúins greiðsluflæðis líkt og við beitingu veltureikningsaðferðarinnar. Þá sé bankinn bundinn af lögum nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu og skýrum dómafordæmum Hæstaréttar. Meint samkomulag sóknaraðila og varnaraðila væri því ólöglegt og geti sóknaraðili þar með ekki borið það fyrir sig. Framangreindu til stuðnings vísar varnaraðili til dóms Hæstaréttar frá 23. janúar 2014 í máli nr. 563/2013, en þar hafi Hæstiréttur komist að þeirri niðurstöðu að þau samningskjör sem H hafi notið hjá SpKef sparisjóði hefði farið í bága við fyrirmæli reglna Seðlabanka Íslands nr. 492/2001 um verðtryggingu sparifjár og lánsfjár sem hafi átt sér stoð í ófrávíkjanlegu ákvæði 15. gr. laga nr. 38/2001 um vexti verðtryggingu. Hafi L því ekki verið bundinn af samningi H og SpKef sparisjóði.

Einnig bendir varnaraðili á að með framangreindri leiðréttingu á endurútreikning á umræddum samningi, sbr. bréf dags. 20. maí 2014, hafi bankinn ekki verið að breyta samningi aðila líkt og sóknaraðili haldi fram, heldur einungis að leiðrétta fyrri endurútreikning FF í samræmi við áðurnefnda dóma Hæstaréttar sem mæli fyrir um að hafi lántaki fullnaðarkvittun fyrir greiðslu vaxta sé óheimilt að hrófla við þeim vöxtum. Enda þótt sóknaraðili og FF hafi komist að samkomulagi um hvernig uppgjóri skyldi háttað í október 2010 telji varnaraðili sig vera bundinn af síðari dómafordæmum Hæstaréttar sem jafnframt séu ívilnandi fyrir sóknaraðila.

Varnaraðili hafnar alfarið kröfu sóknaraðila þess efnis að viðurkennt verði að dráttarvaxtakrafa sem sóknaraðili hafi gert á hendur FF þann 19. október 2010 sé gild og taka beri tillit til hennar við endurútreikning umrædds láns. Bendir varnaraðili á að umrædd dráttarvaxtakrafa geti ekki á nokkurn hátt talist vera kröfubréf sem geti stofnað til fjárkröfu þar sem í því sé sóknaraðili ekki að krefja FF eða varnaraðila um tiltekna fjárhæð, sbr. 3. mgr. 5. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu. Tölvubréf þetta geti með öðrum orðum ekki á nokkurn hátt verið lesið þannig að sóknaraðili hafi krafist FF eða varnaraðila sannanlega með réttu um greiðslu. Þvert á móti virðist krafa sóknaraðila byggja á því að hann hafi í umræddu bréfi áskilið sér rétt til dráttarvaxta af stöðu veltureikningsins eins og hún kynni að verða. Þá bendir varnaraðili á að sóknaraðili hafi fengið þá kröfu sem til umræðu hafi verið í umræddu bréfi, þ.e. útgreiðslu inneignar á veltureikningi, greidda þann 4. nóvember 2010. Upphafstími dráttarvaxta af henni hafi fyrst getað orðið mánuði frá því að sóknaraðili krafðist greiðslunnar, þ.e. frá 19. nóvember 2010, en þá hafi hún verið greidd.

Með vísan til alls framangreinds telur varnaraðili að kröfur sóknaraðila eigi sé hvorki stoð í dómaframkvæmd, lögum né samkomulagi sóknaraðila við FF frá því í október 2010 og beri því að hafna þeim.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að því hvort varnaraðila beri að notast við svokallaða „veltareikningsaðferð“ við endurreikning bílaláns í samræmi við samkomulag sóknaraðila og forvera varnaraðila FF og beri í kjölfarið að viðurkenna dráttarvaxtakröfu sem sóknaraðili gerði á hendur forvera hans 19. október 2010.

Sóknaraðili ber því við að endurútreikningar á umræddu láni skuli vera í samræmi við samkomulag félagsins við FF frá því í október 2010 þar sem notast skuli við svokallað „*veltуреikningsaðferð*“. Hér kemur því til skoðunar hvaða svigrúm aðilar hafa til að semja um slíkar endurreikningsaðferðir og hvaða áhrif löggjöf og niðurstöður Hæstaréttar hafa á slíkt samkomulag. Fyrir nefndinni liggja nokkuð umfangsmikil samskipti aðila varðandi það samkomulag sem þá náðist. Af þeim verður ekkert ráðið að aðilar hafi lagt til grundvallar neitt ákveðið um það hvaða áhrif síðari dómar varðandi endurútreikninga ættu að hafa á samkomulagið. Verður því að leggja til grundvallar almenn sjónarmið þar um. Samningsfrelsi er meginregla í íslenskum rétti og leiðir af henni að aðilar mega almennt ráða því hvort til samnings sé stofnað, við hvern og hvert efni samningsins skuli vera. Ein af grundvallarstoðum réttarins er sú að samninga beri að efna. Fari efni samnings í bága við lög verða kröfur hins vegar ekki á honum reistar.

Með dómum Hæstaréttar frá 16. júní 2010 í málum nr. 90/2010 og 153/2010 var leyst úr lögmati gengistryggðra skuldbindinga í íslenskum krónum vegna svonefndra bílalána sem skyldu breytast eftir gengi íslenskrar krónu gagnvart erlendum gjaldmiðlum. Niðurstaðan varð sú að slík gengistrygging væri óheimil. Í niðurstöðu Hæstaréttar sama ár í máli nr. 471/2010 var dæmt að í stað umsaminna vaxta skyldu þeir miðast við 4. gr., sbr. 3. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu. Leggja verður þann skilning í dóma Hæstaréttar í málum nr. 600/2011, 464/2012 og 50/2013 að við endurútreikning lána, megi lántakendur, að ákveðnum skilyrðum uppfylltum, ætlast til þess að einstakar greiðslur, sem inntar hafi verið af hendi í góðri trú, feli í sér að viðkomandi gjalddagi hafi að fullu verið gerður upp og geti lánveitandi ekki áskilið sér frekari greiðslur vegna þess sem þá kunni að hafa verið vangreitt. Þegar um jafngreiðslulán er að ræða, feli þetta í sér að eftirstöðvar láns, eins og það stendur að frádreginni þeirri afborgun sem innt var af hendi og þeim vöxtum sem voru ofgreiddir, verða lagðar til grundvallar um stöðu lánsins á næsta gjalddaga þar á eftir. Taki niðurstöður dómanna því jafnt til þess hvernig höfuðstóll lána er fundinn og afborgana af þeim. Ætla verður að krafa sóknaraðila um að nota skuli veltуреikningsaðferð við endurreikning lánsins sé í ósamræmi við umrædda dóma Hæstaréttar, en hún styðst hins vegar við samning aðila. Niðurstöður Hæstaréttar í umræddum gengistryggingamálum byggja á því sjónarmiði að fullnusta ákveðinna lánasamninga samkvæmt efni sínu sé ólögmat og þurfi aðilar þeirra að sæta því að fullnustan taki mið af tilteknum lögfestum reglum og ólögfestum sjónarmiðum. Á þetta við um niðurstöður réttarins í þá veru að miða skuli við reglu um fullnaðarkvittanir. Fullnusta samnings í trássi við þá reglu væri því ólögmat og ber því að víkja samkomulaginu frá 2010 að þessu leyti til hliðar enda eru aðilar bundnir af niðurstöðum Hæstaréttar. Er að þessu athuguðu óhjákvæmilegt að hafna aðalkröfu sóknaraðila.

Að þessari niðurstöðu fenginni þykir óþarft að taka afstöðu til dráttarvaxtakröfu sóknaraðila.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Öllum kröfum sóknaraðila, M, á hendur varnaraðila, F, er hafnað.

Reykjavík, 27. nóvember 2015.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson
Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Jóhann Tómas Sigurðsson
Unnur Erla Jónsdóttir